

QILAK ATAASEQ – UNDER SAMME HIMMEL 1-10

QILAK ATAASEQ 1.- 10. KLASSE

Ataqatigiissillugit
aaqqissuusat – systemet
imminnut atasut

Upperisalerinermi
isumalioqqissaarnermilu
ilikkagassatut
pilersaarutininik tunngavillit

Alloriarfinni tamani fagimi
sammineqartussanik
imallit

Alloriarfinni tamani
isummersornermik
oqallinnermillu imallit

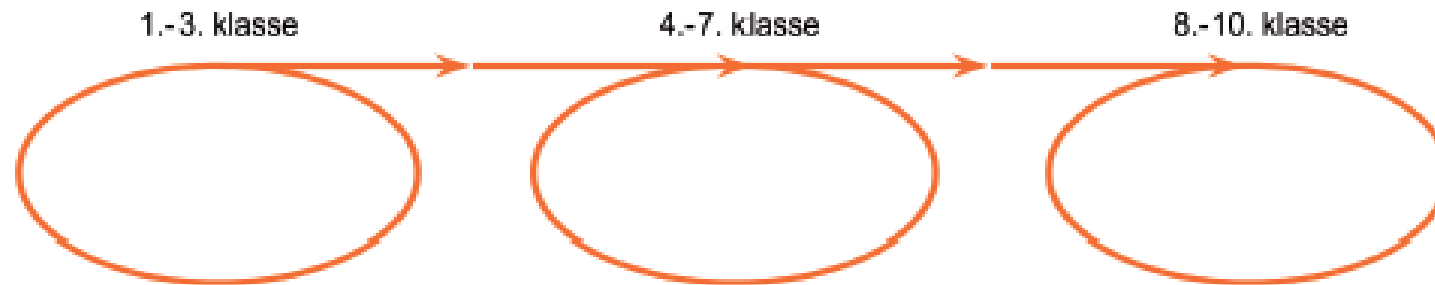
Atuakkani tamani qupp.
siulliit "tupigussuutininik"
imaqarput – meeqqat
isumalioqqissaaqatigalugit

Upperisat assigiiffii
ukkatarineqarput

Klassini tamani Inuit
upperisaat
ilanngunneqartarpoq

Eqqumiitsuliat atorlugit
saqqummeeriaatsit
atorneqarput

Ataqatigiissillugit aaqqissuullugit ineriartortitat:
Atuartitsissutit imaat pingasoqiusanngorlugit aaqqissuussaapput
Nukarlerni sammineqarsimasut alloriarfiit tulliini annertunerusumik
sammineqartarput

- Upperisat anginerit tallimat sammineqarput
- Inuit upperisaat upperisallu allat ilanngunneqartarput
- Atuartitsissummut tunngasunik atuarneq ilaaginnavippoq
- Ilinniartitsisup atuagai paasiuminartut

- **Ilinniartitsisumut atuakkat imaat:**

- Atuartitsissummi siunertat allaatigineqarput
- Atuartitseriaatsip atortussiani inissisimanagera allaatigineqarput atuartitsisumut siunnersuutitalerlugit
- Atuakkaq atuarnerata siorna, nalaani kingornalu periusissatut periarfissat allaatigineqarput
- Upperisanut anginernut tallimanut tunngasunik Upperisat pillugit takussutissiat
- Kapitalit tamarmik imaraat
 - Atuartitsissummi anguniakkat
 - Annertunerusumik paasissutissat – piareersarluarsimasutut misiginarnartut
 - Kapitalip samminissaanut siunnersuutit

Sammineqartut pingasociusannorlugit (alloriarfinni) aqqissuussimanerannut assersuut:

Ritualit

1. Kalaallit Nunaanni ileqquliussimasat ullorsiornerillu: Juulli, poorski, sisorarfissiorneq, inuuissiorneq, Luciap ullua, ullortuneq, inuiattut ullorsiorneq
2. Inuuissiorneq – Iluartut ulluat - Sankt Hans – Mitaartut - Ullukinneq (inuit)
Itsaq vikingit ukiuunerani qaamaneq nalliuttorsiutigisarsimavaat taallugu 'Jól (nunani avannarlermiut upperisaat malillugu)
Naalagiarneq (Kalaallit Nunaat)
Atsiineq (kristumkiussutsimi, juutini, islamimi, Inunni)
Nalliuttorsuarni ileqqut:
Juulli, poorski, piinsi, sisorarfik, Luciap ullua (kristumiussutsimi)
Eid al-Fitr, Ramadan (islam) - Pesach, Chanukka (juutiussutsimi)
3. Atualeqqaarneq
Ukioq nutaaq (Kalaallit Nunaat, Kina, juutiussutsimi).

Sammineqartut pingasoqiusanngorlugit (alloriarfinni) aaqqissuusimanerannut assersuut:

Ritualit

4. **Qinuneq (kristumiussuseq, islam, hinduismi) - Pilliutit (hinduismi)**
Ullortuneq, ullukinneq, seqernup nueqqinnera (Kalaallit Nunaat)
Juulli - Poorski (kristumiussuseq)
Ilisineq (kristumiussuseq, hinduismi, islam)
5. **Illernartuutitaliarneq/Ilerfiarneq (islam)**
Ritualit – Ikaarsaarnermi ritualit (pingaarnerit) – Meeraanermiit inersimasunngornermut (kristumiussuseq, sikhit, Inuit)
6. **Ulluinnarni ritualit (atualeqqaarneq ullorlu atuarfiusoq kingulleq, timersornermi...)**
Qinuneq (kristumiussuseq, islam) - Pilliut (hinduismi)
7. **Nerliiviliarneqr (kristumiussuseq)**
Juutit nalliuttui ileqquilu
Herrnhutit ileqqui ritualiilu
Ikaarsaarnermi ritualit nalinginnaanerusut
Katinneq (kristumiussuseq, islam)

Sammineqartut pingasociusannorlugit (alloriarfinni) aaqqissuusimanerannut assersuut: **Ritualit**

8. – 10.	Ikaarsaarnermi ritualit: nalinginnaanerusut Inunngunnginnermit inunngornermut (Inuit, kristumiussuseq) – meeraanermiit inersimasunngornermut (kristumiussuseq, Inuit, apachet) Katimannginnermiit katisimasuunermit (islam, kristumiussuseq, juutiussuseq, buddhismi, Inuit) Inuunermit toqunermit (kristumiussuseq, Inuit, hinduismi) Piniarnermi ritualit (Inuit) Qinuneq (kristumiussuseq, juutiussuseq, islam, hinduismi) Pilliineq (hinduismi) Nerliiviliarneq (kristumiussuseq)
-----------------	---

Inuit upperisaat klassini tamani ilanngunne- qartarpoq

1. klasse	Pinngortitsinermik oqaluttuaq I, Ullortuneq
2. klasse	Pinngortitsinermik oqaluttuaq II Ullukinneq Atertaarneq
3. klasse	Nerinermi malittarisassat (allerutit siullermik ilisaritinnerat)
4. klasse	Seqernup Inunnut pingaaruteqassusia
5. klasse	Pinngortitsinermik oqaluttuat II Ikaarsaarnermi ritualit (meeraanermit inersimasunngornermut)
6. klasse	Upperisaq (tarneq, toqusut nunaat)
7. klasse	Atip tarnia
8. - 10. klasse	Inuunermi malittarisassat: allerutit (nalinginnaanerusut, ernineq, aaqartalerneq, toqu) Ritualit: ernineq, aaqarneq, pernarneq, aappariilerneq, toqu, piniarneq Suut tamarmik anersaaqarnerannik upperisaq pinngortitamik aallaavilik (inua, Sassuma Arnaa, Qaammatip Inua, angakkut, tarneq, sila, pinngortitamik isiginninneq) Toqup pinngornera (oqaluttuatoqaq) Toqusut nunaat marluk Akiniaaneq (Kaassassuk)

Sammissat ilaat:

Nunat avannarlermiut upperisatoqaat

Sooq taakku?

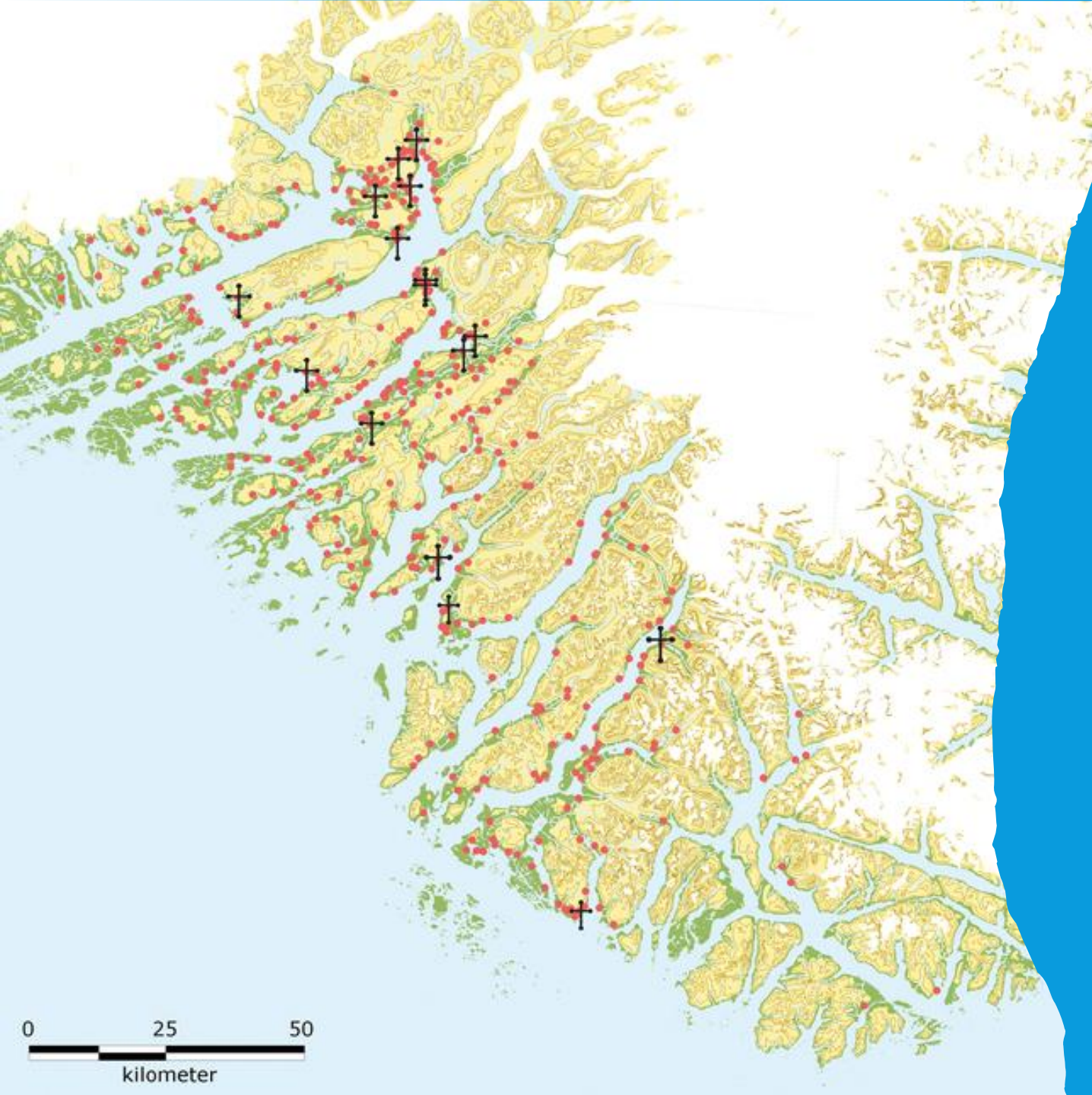
- Arlalinnik guuteqarnerneranik upperisaq (Polyteistisk tro)
- Oqaluttuat pissanganartut

- **Ullumikkut kingunerisaanik takussutissat:**

Jól - Juulli

Qallunaatut sapaatip akunnerata taaguutai

- Immikkoortumi 'Akiniaaneq isumakkeerfiginninnerluunniit' sammineqarput
- Immikkoortumi 'Toqup kingorna inuuneq'-mi sammineqarput
- Immikkoortumi 'Kristumiussutsip Kal. Nunaannut eqqunnera'-ni sammisaneqarput

Kalaallit Nunaanni(Grønlandimi) kristumioqaleqqaarnera

ukioq 1000 miss – 1500 miss

Vikingit/qallunaatsiaat nunani
avannarlerni guuterineqartut upperaata

Vikingit piaasutut niuertutullu
angalasarnerminni kristumiussuseq
naammattoortarnikuuaat

Kristumiussuseq Danmarkimut,
Norgemut, Islandimut Grønlandimullu
annguppoq uk. 950-1000 miss.

Leif Ilunaarajuup kristumiussuseq
qallunaatsiaanut annguppaa

Kal. Nunaanni / Grønlandimi 900-kkunni
oqaluffiit siulliit sananeqarput

Qallunaatsiaat oqaluffii 18-it mattuffiillu 2
(2020-mi) nassaarineqarnikuupput

Tjodhildurip oqaluffia pisoqaanersaanerarneqartarpoq.

1960-ikkunni assanneqarpoq.

Ukioq 2000-mi kristumiussutsip Kalaallit Nunaannut eqqunneranit

ukiunik 1000-nngortorsiorluni nalliuttorsiutigieqarneranut atatillugu assilillugu sanaqqinneqarpoq.

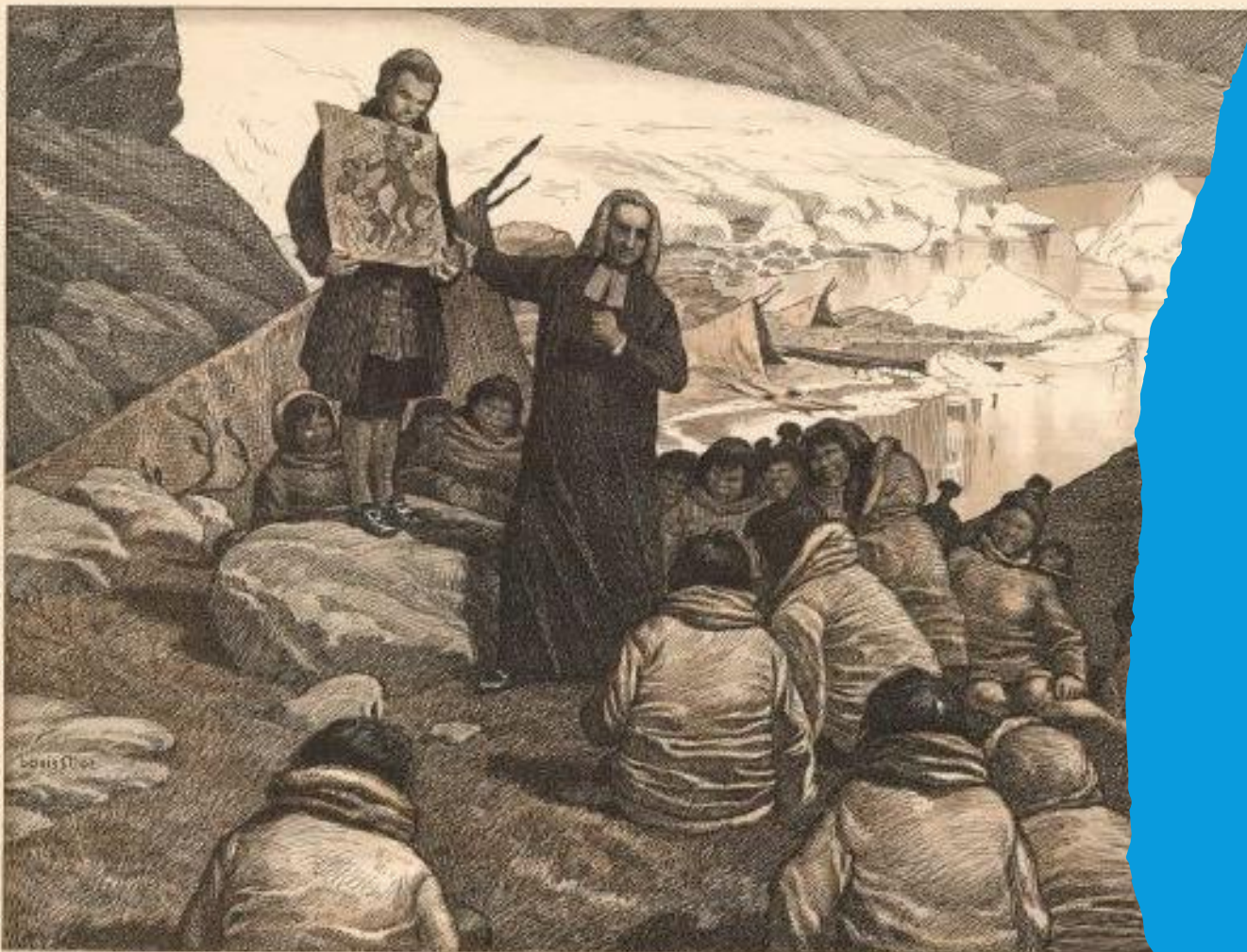
Qaqortukuluu
mi oqaluffik -
Hvalsø
Kirkeruin-
allanngorsi-
mannginner-
saavoq.

1126 –mi Grønlandi/Kalaallit Nunaat nammineq biskoppeqalerpoq

Gardarimi Oqaluffik Grønlandip/Kalaallit Nunaata domkirkera 1126-mit 1536-mut

Tjodhildurip Oqaluffia, Oaqortukuluumi Oqaluffik aamma Gardarimi Oqaluffik ullutsinni Unescop nunarsuarmi eriagisassanngortitaanut ilaapput

Kalaallit Nunaanni kristumiunngortitsinerup immikkoortuata aappaa

Hans Egede 1721-mi tikippoq.

Qallunaatsiaat aaggissuusseqqinneq
pillugu oqaluttuukkusuppai.

Inuit Guutimik nalusut kisiisa
naammattoorpai.

HE isumaqarpoq inersimasut
kuisinnginnerminni kristumiususeq
paaseqqaassagaat Biibililu
ilisimaleqqaarlugu.

HE-p meeqqat kuerusunnerusarpai.

Angakkunit akerlilersorneqarpoq.

Allamik isumataartitsiniarneq
kigaatsumik ingerlavoq.

HE Kalaallit Nunaannit aallarpoq 1736

HE-p ernerisa ajoqersuineq nangippaat

Qatanngutiginniit/Noorliit/ Herrnhutit

HE ajoqersuinerani ikiorniarpaat.

Ilagiit tyskit naaggaartut.

Pietistiskit ('piuaatsut'): upperisamut misigissutsit atornissaannik upperisamillu pingaartitsisut.

Eqqumiitsulianik, taallianik, erinarsornermik nipilersornermillu pingaartitsisut.

Ajoqersuiartortitaat sanasuunerupput teologiunngitsut.

Ny Herrnhutimi / Noorlarni nunasipput .

HE-lu saqitsaassutaat amerlapput

Siullermeerlutik kuisipput 1736-mi

1742-mi namminneq immikkut ajoqersuiartortunngorput

Ajoqersuisoqarfinnik Kal.
Nunaata kujataaniunerusoq
sanaartorput (inoqarnerummat)

Ajoqersuisoqarfii sakkortuumik
aaqqissuusaapput:
Arnat angutillu immikkoorsillugit.
Illoqutigiit ataatsimoorussamik
ingerlasarput.

Ilageeqarnikkut ingerlatsinerat
assigiinngisitaartoq:

Ullormut erinasoqatigiilluni
naalagiarnerit.

Ullormut qinusarnerit.

Ullormut asanninneq pillugu
nereqatigiinnerit.

Erinarsorneq nipilersornerlu

Inuit
Qatanngutigiinniaqarfinnut
noorarput, ilaatigut Tunumiit.

Qatanngutigiinniat Kalaallit
Nunaat 1900-mi qimappaat.

Allamut saatitassarunnertik
peqqutigalugu?

Danskit naalakkersuisuinit
kimigiiserfigineqarsimasut?

**Qatanngutiginniit/Herrnhuttit Kalaallit Nunaanni
sunniutigisimasaat ullutsinni takuneqarsinnaapput,
ilaatigut:**

Juullip ulloriaa igalaaniittartoq

Arriitsumik tulleeeriilluni erinarsoqatigiinneq

Silatangiaaneq

Tussiutit nalunnginneqarluartut amerlasuut, ilaatigut
Carl Julius Spindlerip sanaavi Ullangorpoq tassalerpoq +
Qujallusi qaagitsi

Samuel Kleinschmidtip kalaallisut biibili siullem
saqqummersippaa, ordbogit, kalaallisut oqaasilerineq,
fagerpassuarnut ilinniussiat, kalaallisut allaaseq (1973
tikillugu)

Arnat kitaamiut kalaallisuui Böhminnimi arnat atisaat
aallaavigalugit sanaajusimanissaat ilimagineqarpoq

Ajoqersuiartortitsineq – pingasunik immikkoortulik

Immikk. siulleq Kal. Nunaata Kitaa: 1721-miit ilageeqarnerup 1905-mi pilersinneqarnissaata tungaanut (Kalaallit Nunaanni ilageeqarneq Atuarfeqarnerlu pillugit inatsit)

Immikk. Aappaat: Kangiani (Tunumi) ajoqerasuiartortitaqarfik 1894 (kingulleq kuisippoq 1921)

Immikk. pingajuat Avanersuaq: ajoqersuiartortitaqarfik 1909 (kingulleq kuisippoq 1937)

Ajoqersuinermi Kalaallit akuusartut amerliartorput

1979-imi Kal. Nunaanni provsteqarfik Københavns Stiftimut atasoq

1993-imi Kal. Nunaat nammineq biskoqalerpoq

**Eqqumiitsuliat atorneqartut
eqqumiitsuliortunit, ilaatigut:**

Eqqumiitsuliortut “qangatoornerusut”:

Michelangelo - da Vinci – Rafael – Rubens –
Doré

Kalaallit eqqumiitsuliortut:

Hans Lynge – Kaarale Andreassen – Aron fra
Kangeq - Simon Kristoffersen – Aka Høegh –

